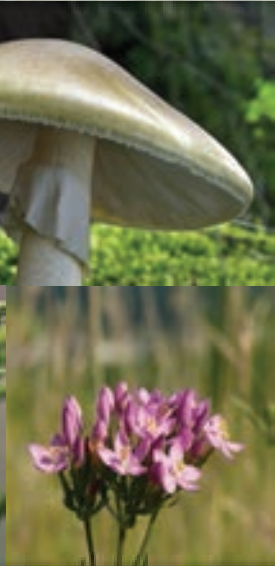

ПРИРАЧНИК ЗА
СОБИРАЊЕ НА БИЛКИ,
ЛИШАИ, ПЕЧУРКИ И
ШУМСКИ ПЛОДОВИ

ПРОЕКТ ЗА ЕКСПАНЗИЈА
НА МАЛИ БИЗНИСИ

Издавач

Проект на УСАИД за експанзија на мали бизниси

За издавачот

Карл Ларкинс

Автор

Иван Стојанов, консултант за одржливо и органско собирање на диворастечки растенија

Издавањето и печатењето на оваа публикација е овозможено од

USAID

United States Agency for International Development

и

Јавно претпријатие “Македонски шуми“

Тираж: 3000 примероци

Графичка подготовка

Проект на УСАИД за експанзија на мали бизниси

Печат

Arcuss Design

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР	5
ПРАВИЛА И ПОСТАПКИ ЗА ОДРЖЛИВО СОБИРАЊЕ	6
ТОПОГРАФСКА КАРТА НА МАКЕДОНИЈА	13
ТЕЛЕФОНСКИ БРОЕВИ НА НАДЛЕЖНИТЕ ОРГАНИ	15

БИЛКИ, ЛИШАИ И ШУМСКИ ПЛОДОВИ

АЈДУЧКА ТРЕВА ACHILLEA MILLEFOLIUM	16
БЕЛ СЛЕЗ ALTHEA OFFICINALIS	17
ЧИЧОК ARCTIUM LAPPA BARDANA	18
МЕЧКИНО ГРОЗЈЕ ARCTOSTAPHYLOS UVA-URSI	19
ВИЛИНО СИТО CARLINA	20
КАМИЛИЦА CHAMOMILLA RECUTITA RAUSCH	21
БЕЛ ГОЛОГ CRATAEGUS MONOGYNA	22
ЦРВЕН КАНТАРИОН ERYTHRAEA CENTAURIUM PERS	23
ЖОЛТ СМИЛ HELICHRYSUM ARENARIUM	24
ЖОЛТ КАНТАРИОН HIPERICUM PERFORATUM	25
ПЕРУНИКА IRIDIS	26
МОДРА СМРЕКА JUNIPERUS COMMUNIS	27
ДАБОВ ЛИШАЈ LICHEN QUERCUS	28
ЦРН СЛЕЗ MALVA SILVESTRIS	29
ГРМОТРН ONONIS SPINOSA	30
ПЛАНИНСКИ ЧАЈ / ОРИГАНО ORIGANUM VULGARE	31
БОЖУР RAEONIA PEREGRINA MILL	32
ТЕСНОЛИСЕН ТЕГАВЕЦ PLANTAGO LANCEOLATA	33
ШИРОКОЛИСЕН ТЕГАВЕЦ PLANTAGO MAJOR	34
ЈАГЛИКА / ПЕТОПРСТ PRIMULA VERIS	35

СОДРЖИНА

ТРНИНКА PRUNUS SPINOSA	36
ШИПКА ROSA CANINA	37
КАПИНА RUBUS FRUTICOSUS	38
БЕЛА ВРБА SALIX ALBA	39
БОЗЕЛ SAMBUCUS NIGRA	40
ЧУЕН SAPONARIA OFFICINALIS	41
ШАРПЛАНИНСКИ ЧАЈ SIDERITIS SCARDICA	42
ГЛУВАРЧЕ / МЛЕЧКА TARAXACUM OFFICINALE	43
МАЈЧИНА ДУШИЧКА / ТЕМЈАН THYMUS SERPILY	44
БЕЛА ЛИПА TILIA ARGENTEA	45
ПОДБЕЛ TUSSILAGO FARFARA	46
КОПРИВА URTICA DIOICA	47
БОРОВИНКА VACCINIUM MYRTILLUS	48
ПЕЧУРКИ	
ЛИВАДАРКА / ПОЛСКИ ШАМПИЊОН AGARICUS CAMPESTRIS L.	49
ЈАЈЧАРКА / БУЛКА AMANITA CAESAREA	50
ЛЕТЕН ВРГАЊ BOLETUS EDULIS	51
ЛИСИЧАРКА SANTHARELLUS CIBARIUS	52
ЦРНА ТРУБА CRATERELLUS CORNUCOPOIDES	53
РУЈНИЦА / ПОРТОКАЛОВА МЛЕЧКА LACTARIUS DELICIOSUS	54
СМРЧКИНА РУЈНИЦА LACTARIUS DETERRIMUS	55
СОНЧАРКА / СРНСКА ПЕЧУРКА MACROLEPIOTA PROCERA	56
КОНУСНА СМРЧКА MORCHELA CONICA	57
БУКОВКА PLEUROTUS OSTREATUS	58

ПРЕДГОВОР

Шумите и шумското земјиште се еден од трите најважни природни ресурси со кои располага Република Македонија. Нивното мултифункционално значење, како стопанско, така и социјално и еколошко, не тера да се соочиме со современите проблеми на зголемен притисок врз шумските екосистеми било да се тоа урбани, индустриски, енергетски. Згора на тоа, почнува да се забележува и негативното влијание на климатските промени врз шумите, намалување на шумскиот фонд и ареал на распостранување, било да е предизвикан од суши и пожари или од глобалното зтоплување.

Концептот на одржливото користење на шумските ресурси доведе до воведување на еколошки параметри во шумарството, а тоа подразбира зголемена заштита на шумскиот биодиверзитет во целина, не само на дрвото како објект на економско искористување.

Во 2013 година ЈП Македонски шуми го вовеле системот на одржливо користење на другите шумски производи, и со тоа отвори можности за развој и унапредување на традиционалното собирање на билки, шумски плодови и бобинки, печурки, мов и лишаи. Преку разни форми на едукација на собирачите, контрола во собирањето и откупот и заштита на загрозените видови, одиме кон зајакнување и унапредување на оваа област, во интерес на локалното население кое има економски бенефит од оваа економска активност.

Се надеваме дека овој едукативен материјал изработен од УСАИД проектот... наменет за локалните собирачи на други шумски производи, ќе одговори на нивниот зголемен интерес за значењето и вредноста на природното богатство кое треба одржливо да се користи во иднина, а со тоа и остварување на новиот концепт на ЈП Македонски шуми “во соработка со природата”.

Панче Николов

Помошник Директор

Сектор за користење на други шумски производи
и заштита на животната средина-екологија

ЈП “Македонски шуми” - Скопје

ПРАВИЛА И ПОСТАПКИ ЗА ОДРЖЛИВО СОБИРАЊЕ

ОСНОВНИ ПРАВИЛА ЗА СОБИРАЊЕ НА БИЛКИ

- 1 Собирањето мора да се врши во согласност со постоечките регионални и национални закони за одржливо собирање и искористување на растителните видови како и упатства доставени до собирачите.
- 2 Собирањето на различни видови не смее негативно да влијае на околината каде се врши собирањето, и да се има предвид за регенерација на растителниот вид кој се собира.
- 3 Растителните видови кои се наоѓаат на листата на загрозени видови не смее да се собираат освен ако овластената институција не даде одобрување за тоа.
- 4 Собирањето може да се врши само на незагадени области или на минимална дозволена одалеченост од изворот на потенцијално загадување (патишта, индустрија, населби, депонии на ѓубре и области кои се користат за земјоделско производство). Минимална дозволена одалеченост се одредува според условите кои се одредени од акредитираните сертификациони тела.
- 5 Одредени растителни видови може да се собираат, тогаш кога имаат најдобар квалитет. секој собирач треба да добие одобрување од претпријатието (откупната станица) пред да започне сезоната на собирање.

ПРАВИЛА И ПОСТАПКИ ЗА ОДРЖЛИВО СОБИРАЊЕ

6

Може да се собира само количина и дел од растението кое го бара откупната станица (цвет, лист, гранка, плод, семе, корен или плодно тело- габи) – ништо повеќе.

7

Оштетен растителен материјал мора да биде отстранет од суровината која се пласира на пазарот.

8

Собирањето мора да се врши во услови кои се најдобри да се избегнуваат услови кои може да го оштетат собраниот материјал
Пр: дожд, влажно земјиште, или висока влажност на воздухот.

9

Алатките кои се користат при бербата, меѓу две берби да бидат исчистени, за да се избегне загадување на материјлот кој се собира.

10

Собраниот материјал треба да се транспортира во чиста амбалажа и чисти услови.

11

Не смее да се меша било каков вид на друг растителен материјал освен собраниот (плод со лист).

12

Сите садови или амбалажа мора да биде чиста без загадувања. Кога амбалажата не се користи мора да се чува во суви услови, исчистени недостапни за гувци, глодари или домашни животни.

13

Доколку собрачите користат полиетиленски вреќи тогаш откупниот пункт треба да им даде нови.

ПРАВИЛА И ПОСТАПКИ ЗА ОДРЖЛИВО СОБИРАЊЕ

- 14 Вреќите не смее да се преполнуваат за да се избегне механичко оштетување и набивање на свежиот собран материјал.
- 15 Свежо собраниот материјал мора веднаш да се транспортира до местото каде ќе се досушува за да се спречи несакано загревање.
- 16 Собраниот материјал мора да се заштити од инсекти и домашни животни. Сите мерки за уништување мора да бидат документирани (или договор со ветеринарна станица за чистење на магацинскиот простор).
- 17 Отрови и пестициди строго се забранети, уништувањето мора да се врши механички (мрежа на прозорци,ув лампи,механички стапици и др).
- 18 Ако се собира корен, луковица – 80 % мора да бидат оставени не смее да се собираат.
- 19 Ако се собира лист – 70% мора да биде оставен не смее да се собира останатиот дел.
- 20 Ако се собира цвет, 30% од секое растение и 20% од растителната популација треба да се остават.
- 21 Ако се собира семе – 30% треба да се остави за понатамошно размножување.
- 22 Ако се собира плод – 20% треба да се остават за понатамошно размножување.

ПРАВИЛА И ПОСТАПКИ ЗА ОДРЖЛИВО СОБИРАЊЕ

23 Во тек на собирањето може да се собираат само возрасни растенија.

24 Строго забранети методи на собирање:

- Удирање на растенијата со стапови;
- Кинење делови од растението;
- Сечење на гранки со пила.

ОСНОВНИ ПРАВИЛА ЗА СОБИРАЊЕ НА ПЕЧУРКИ

1 Не постојат 100% сигурен начин за детерминација на печурките.

2 Запознавање на печурките се врши со користење на добра литература и познавања на искусни печуркари.

3 Секоја лекомисленост и импровизација може да се плати со живот.

4 Се собираат печурки само кои ги познавате, и тоа во потребна количина.

5 Не се берат млади, неразвиени печурки, може лесно да ги замените со отровни.

6 Не се собираат презрели печурки, не се за консумација и подобро да се остават во природата.

7 Не се уништуваат отровните, потребни и се на природата.

ПРАВИЛА И ПОСТАПКИ ЗА ОДРЖЛИВО СОБИРАЊЕ

8

Печурките се собираат цели, со внимателно завртување, да не се оштети мицелиумот, бидејќи долниот дел на дршката е пресуден за детерминација.

9

Забрзано расипување се спречува исклучиво да собраниот материјал се става во дрвена кошница, наместо најлонска кеса.

10

Печурките се чистат на лице место (се одстрануваат црвливи делови).

11

Дополнително чистење се врши без употреба на вода, доколку е неопходно да се изврши промивање се врши кратко со млаз на ладна вода.

12

Печурките може да се чуваат на:

- Ладно место
- Темно место 1 ден
- Во фрижидер 1-6 дена во зависност од видот
- Во замрзнувач до 6 месеци (полуприпремени)
- Суви
- Маринирани во тегла или буре преку 1 година.

13

Собирајте само во мали, никако во големи групи.

14

Никогаш да не собирајте премногу, само толку колку што имате договорено со откупниот пункт.

15

Секогаш при собирање оставете неколку печурки, на местото за да можат да се обноват.

ПРАВИЛА И ПОСТАПКИ ЗА ОДРЖЛИВО СОБИРАЊЕ

- 16 Не допирајте ги печурките кои не ги познавате, или земете 1 примерок за да го дадете за понатамошна детерминација.
- 17 Немојте намерно да ги газите или шутирате печурките.
- 18 Печурките кои ги собирате веднаш предадете ги во откупниот пункт.
- 19 Залагајте се за потполна заштита и чување на природата.

ПРАВИЛА ЗА ТРЕТМАН ПО СОБИРАЊЕ

- 1 Примарен третман – миење, сечење пред сушење и сушење согласно националните закони и регулативи.
- 2 При пристигнување на растителниот материјал во објект за преработка, собраниот материјал мора брзо да се отпакува и истовари. Сировината треба да биде заштитена од влага и дожд.
- 3 Кога сировината се суши на отворен простор мора да се распредели на тенок слој, рамките мора да се постават на дозволена оддалеченост од земјата поради добра циркулација на воздухот.

ПРАВИЛА И ПОСТАПКИ ЗА ОДРЖЛИВО СОБИРАЊЕ

Рамки за сушење поставени една врз друга

Рамка за сушење

4

Треба да се избегнува сушење на земја или пак да биде изложен директно на сончеви зраци, освен ако процесот тоа го бара (некои случаи од диви шумски плодови). Мора сушењето да е воедначено да се оневозможи создавање на мувла или габички.

5

Растителен материјал кој се суши на отворено, мора да се земат во предвид температурата и времетрајето ако се земе во предвид делот од растението (корен, лист, стебло, или херба) поради задржување на активна состојка – етерични масла.

6

Неопходно е растителниот материјал да се прегледа за да се елиминираат несакани туѓи тела (кои ја зголемуваат тежината при откуп).

7

Сите наведени постапки мора да бидат детално документирани.

ТЕЛЕФОНСКИ БРОЕВИ НА НАДЛЕЖНИТЕ ОРГАНИ ЗА СОБИРАЊЕ НА ДРУГИ ШУМСКИ ПРОИЗВОДИ

ЈП “Македонски шуми”	Инспекторат за шумарство и лов	Шумска полиција
БИТОЛА		
-	070 403 322	072 422 089
ВЕЛЕС		
072 210 373	070 403 796	072 422 257
ГЕВГЕЛИЈА		
072 314 326	070 403 331	072 422 276
ГОСТИВАР		
072 314 345	070 403 794	072 422 049
КИЧЕВО		
070 305 877	070 403 799	072 422 463
КОЧАНИ		
070 298 981	070 403 326	072 422 487
КРАТОВО		
070 320 825	070 403 797	070 403 762
КУМАНОВО		
071 315 985	070 403 797	072 422 289
ОХРИД		
071 389 820	070 403 319	072 422 383
ПРИЛЕП		
070 298 885	070 403 321	072 422 328
СКОПЈЕ		
070 299 640	070 403 795	072 422 128
СТРУМИЦА		
072 315 934	070 403 329	072 422 360
ТЕТОВО		
072 314 332	070 403 798	070 403 887
ШТИП		
070 410 097	070 403 328	070 403 762

ТОПОГРАФСКА КАР

ТА НА МАКЕДОНИЈА

ACHILLEA MILLEFOLIUM АЈДУЧКА ТРЕВА

Кои делови се собираат:
цела билка, цвет

Кога се собира:
јуни-август (цвет), јуни-септември (гранки)

Каде се собира:
Расте на ливади, поретко во шуми и каменити предели. Сака сува и умерено влажна почва.

Како се собира:
Алати за собирање се ножеви, ножици и коноп. Стебленцето со лист и цвет се собира до 25 см во должина, а при собирање цвет се отсекуваат само соцветијата до 10 см во должина и се врзуваат во должина.

ALTHEA OFFICINALIS БЕЛ СЛЕЗ

Кои делови се собираат:
лист, корен, цвет

Кога се собира:
април-октомври (цвет), август-септември
(лист), октомври/март (корен)

Каде се собира:
Влажни живеалишта, мочурливи места,
поплавени ливади и речни острови.

Како се собира:
Алати за собирање се ножици, ракавици, и лопата.
Листовите се берат 2-3 пати годишно кога времето е
суво, рано наутро. 80% од коренот, 30% од цветовите
и 70% од листовите се оставаат недопрени. 20% од
популацијата се остава недопрена.

КОРЕН

ARCTIUM LAPPA BARDANA ЧИЧОК

Кои делови се собираат:
корен, лист

Кога се собира:
октомври-јули

Каде се собира:

Се наоѓа на напуштени земјишта, варовнички почви, се среќава на ливади, планински чистинки, светли места во шумите.

Како се собира:

Алати за собирање се користи нож, сечиво, мала лопатка. Коренот се вади со остра лопата, внимателно 80% се остава недопрено. Не е дозволено кубење на цело растение. растение. Дупката од каде е изваден коренот повторно да се пополни со земја.

ЛИСТ

ARCTOSTAPHYLOS UVA-URSI МЕЧКИНО ГРОЗЈЕ

Кои делови се собираат:

лист

Кога се собира:

април-мај

Каде се собира:

Расте на сончевата страна од иглолисни шуми, опкружена со други грмушки. Расте на варовничка почва.

Како се собира:

Алати за собирање се ножеви и ножици. Не е дозволено кршење или отсекување на гранките.

КОРЕН

CARLINA ВИЛИНО СИТО

Кои делови се собираат:
корен

Кога се собира:
Во рана пролет или во есен.

Каде се собира:
Се наоѓа на слаби песокливи почви, каменити предели, пасишта, и осветлени места.

Како се собира:
Коренот се вади со остра лопата и внимателно 80% се остава недопрено. Дупката од каде е изваден коренот повторно да се пополни со земја. Од алат се користи нож, сечиво и мала лопатка. **Во повеќе земји се наоѓа на листата на заштитени видови.**

CHAMOMILLA RECUTITA RAUSCH КАМИЛИЦА

Кои делови се собираат:
цвет, цела билка

Кога се собира:
март-јули

Каде се собира:
Расте на ливади, поретко во шуми и каменити предели. Сака сува и умерено влажна почва.

Како се собира:
Алати за собирање се ножеви, ножици и коноп. При собирање цвет се отсекуваат само соцветијата до 10 см во должина и се врзуваат во должина. 30% од цветовите се оставаат недопрени, какои и 20% од растенијата од едно живеалиште.

CRATAEGUS MONOGYNA БЕЛ ГЛОГ

Кои делови се собираат:
цвет, лист, зрел плод

Кога се собира:
април-мај (цвет), април-јуни (лист),
јуни-јули (плод)

Каде се собира:
На оголени, суви, каменести места, ридски
ливади и ретки шуми.

Како се собира:
Собирањето е со рака, без кршење, или пак се
собираат цели грмушки. Плодовите се собираат
без дршка. Цветовите и листовите кои ја изгубиле
бојата не треба да се собираат. Се оставаат 20% од
плодовите, 30% од цветовите и 70% од листовите.

ERYTHRAEA CENTAURIUM PERS ЦРВЕН КАНТАРИОН

Кои делови се собираат:

Листови и цветови или цело растение без приземни делови.

Кога се собира:

мај-септември

Каде се собира:

Суви ливади и планински чистинки. Секогаш вон шумите. Најмногу на надморски висини поголеми од 400 м.

Како се собира:

Најдобро е да се собира со рака, но ако се најде растението во групи може да се користи и срп за собирање, при што се засекува во приземниот дел. 30% од популацијата да се остават недопрени. стебло.

HELICHRYSUM ARENARIUM ЖОЛТ СМИЛ

Кои делови се собираат:
цвет, цела билка

Кога се собира:
јуни-септември

Каде се собира:
Песокливи, сончеви падини, на надморска висина до 800 м.

Како се собира:
Алати за собирање се српови и ножеви. Соцветијата се ставаат во вреќа. Не смее да се корне од земја, а 30% од растителната популација треба да остане недопрена. На една област смее да се собира само еднаш годишно.

HIPERICUM PERFORATUM ЖОЛТ КАНТАРИОН

Кои делови се собираат:
цела билка, цвет

Кога се собира:
јуни-јули

Каде се собира:
Расте по напуштени ливади, по рабовите на шумите, покрај грмушки и мочуришта.

Како се собира:
Алати за собирање се срд или ножици, а се става во кошница. Не е дозволено кубење на растенијата. 30% од цветовите на секое растение се оставаат недопрени или 20% -30% од популацијата се остава заради регенерација.

КОРЕНИШТЕ

IRIDIS ПЕРУНИКА

Кои делови се собираат:
корен

Кога се собира:
октомври-март

Каде се собира:
Расте на суви, каменasti и сончеви места, како и на шумски полјани и ливади.

Како се собира:
Алат за собирање е ашов. По берба се става во вода за да не потемни, а потоа се вади и суши во тенок слој на сонце. По 7 дена се става на темно место за да се досуши.

ПЛОД

JUNIPERUS COMMUNIS МОДРА СМРЕКА

Кои делови се собираат:
плод

Кога се собира:
август-октомври

Каде се собира:
Ретки борови шуми, шуми на бреза, планински чистини, напуштени, суви, оголени каменести места.

Како се собира:
Бобинките се берат со рака или се тресат на претходно поставена јутено платно. Тресењето може да биде вршено со метална или дрвена кука. Треба да се берат само зрелите (сино-црни) плодови, а зелените треба да се остават.

LICHEN QUERCUS ДАБОВ ЛИШАЈ

Кои делови се собираат:
цела билка

Кога се собира:
цела година (не кога има снег)

Каде се собира:
Во дабови шуми, мешани шуми, на дабови дрвја.

Како се собира:
Цел талус се собира со специјална ножеви, ретко рачно, а потоа се ставаат во сламени кошници. Забрането е кршење или сечење на гранките или дрвата каде се наоѓа, како и оштетување на кората на дрвото од каде што се собираат.

MALVA SILVESTRIS ЦРН СЛЕЗ

Кои делови се собираат:
цела билка

Кога се собира:
јуни-септември

Каде се собира:
Сака плодни почви и вообичаено расте во близина на куќи и огради. За органско производство не треба да се собира од населени места.

Како се собира:
Алати за собирање се нож, сечиво и мала лопатка. Цветовите треба да се целосно расцветани, без дршка, по суво и сончево време. Хербата се сече при врвот на растението, оставајќи 50-60 см изданок, 30% од популацијата се остава.

КОРЕН

ONONIS SPINOSA ГРМОТРИ

Кои делови се собираат:
корен

Кога се собира:
март-април, септември-октомври

Каде се собира:
Тревести места, покрај реките, влажни ливади.
Распространет е до 1600 м. надморска висина.

Како се собира:
Коренот се вади по влажно време со помош на копач. 80% од корењата се оставаат. Не е дозволено вадење корени од млади растенија. Следното собирање на иста локација е после најмалку 2 години.

ORIGANUM VULGARE

ПЛАНИНСКИ ЧАЈ / ОРИГАНО

Кои делови се собираат:
цела билка

Кога се собира:
јули-август

Каде се собира:
Топли и суви живеалишта, на ридски
падини и покрај шуми.

Како се собира:

Алати за собирање се овоштарски ножици и срп. Се собира хербата со цветови во должина од 10-20 см. Не треба да се собираат растенија со бели цветови. Не е дозволено собирање од области каде ретко се среќава.

КОРЕН

PAEONIA PEREGRINA MILL БОЖУР

Кои делови се собираат:
цвет, корен

Кога се собира:
мај-јуни, март-април

Каде се собира:
Расте по каменливи и тревести места во светли шуми до надморска височина од 1500 м.

Како се собира:
Коренот се собира со ашов и лопата. При собирање, сушење и манипулација на корен не се препорачува да учествуваат бремени жени и деца бидејќи коренот е многу отровен.

PLANTAGO LANCEOLATA ТЕСНОЛИСТЕН ТЕГАВЕЦ

Кои делови се собираат:
ЛИСТ

Кога се собира:
мај-октомври

Каде се собира:
Расте по ливади пасишта, светли шуми. Се среќава до 2000 м надморска височина.

Како се собира:
Алати за собирање се ножеви и кошници. Се берат млади и неоштетени листови за време цветање и кога нема роса. Не е дозволено кубење на растенија од земја или отсекување на целата лисна розета во основата.

PLANTAGO MAJOR ШИРОКОЛИСТЕН ТЕГАВЕЦ

Кои делови се собираат:
ЛИСТ

Кога се собира:
мај-октомври

Каде се собира:
Расте по ливади пасишта, светли шуми. Се среќава до 2000 м надморска височина.

Како се собира:
Алати за собирање се ножеви и кошници. Се берат млади и неоштетени листови за време цветање и кога нема роса. Не е дозволено кубење на растенија од земја или отсекување на целата лисна розета во основата.

КОРЕН

PRIMULA VERIS ЈАГЛИКА / ПЕТОПРСТ

Кои делови се собираат:
цвет

Кога се собира:
март-април (цвет), март-октомври (корен)

Каде се собира:
Расте по сончеви и суви ливади, ридски падини и во листопадни шуми на светли места, на надморска височина до 1200 м.

Како се собира:
Алати за собирање се ножици и кошници. Коренот на јагликата не треба да се собира. Цветовите се собираат по суво време кога нема роса. Собирањето да е контролирано на места богати со јаглика но на секои 3-5 години. Се оставаат 30% од растенијата.

ПЛОД

PRUNUS SPINOSA ТРНИНКА

Кои делови се собираат:
цвет, плод

Кога се собира:
март-април (цвет), октомври (плод)

Каде се собира:
Секаде, но особено во шуми и живи огради.

Како се собира:
Плодот се собира додека е цврст и крупен, пред да го фати мраз или слана. Внимателно да се суши на ладно и суво место (исто како смреката) за да не ги изгуби лековитите состојки.

ROSA CANINA ШИПКА

Кои делови се собираат:
плод

Кога се собира:
септември-октомври

Каде се собира:
Расте насекаде, покрај огради, шуми,
низини и планини.

Како се собира:
Плодовите се собираат со рака. Се собираат зрели
и цврсти плодови без дршка. 20% од плодот на
едно растение треба да се остават. Не е дозволено
кршење и сечење на гранките при бербата.

RUBUS FRUTICOSUS КАПИНА

Кои делови се собираат:
лист, плод

Кога се собира:
јуни-септември

Каде се собира:
Ливади и покрај реки до 1800 м
надморска височина.

Како се собира:
Плодовите се собираат со рака. 20% од плодот
на едно растение треба да се остават. Листовите
се собираат со ножици или со рака. Не треба да
се собира повеќе од 30% од листовите од едно
растение за да се овозможи негова регенерација.

КОРА

SALIX ALBA БЕЛА ВРБА

Кои делови се собираат:
кора

Кога се собира:
април-мај

Каде се собира:
Расте на поплавени почви и во речни долини.

Како се собира:
Алати за собирање се ножици и нож. Се собира кора од малди гранки, не постари од 3 години.

ЦВЕТ

SAMBUCUS NIGRA БОЗЕЛ

Кои делови се собираат:
цвет

Кога се собира:
мај-јуни

Каде се собира:
Расте покрај реки, извори и во светли шуми, на надморска висина до 1200 м.

Како се собира:
Алати за собирање се ножеви и ножици. Се отсекува цело соцветие. Не е дозволено кршење или отсекување на гранките. 30% од цветовите од едно растение или 20% од сета популација на едно место се оставаат недопрени.

КОРЕН

SAPONARIA OFFICINALIS ЧУЕН

Кои делови се собираат:
корен

Кога се собира:
октомври-март

Каде се собира:
Се наоѓа на напуштени места, пусти патишта и песокливи места.

Како се собира:
Алати за собирање се нож, сечиво и мала лопатка. Коренот се вади со остра лопата, внимателно 80% се остава недопрено. Не е дозволено кубење на цело растение. Дупката од каде е изваден коренот повторно треба да се пополни со земја.

SIDERITIS SCARDICA ШАРПЛАНИНСКИ ЧАЈ

Кои делови се собираат:
цела билка

Кога се собира:
јуни-јули

Каде се собира:
Расте по суви, топли и варовнички
камењари до 2000 м надморска висина.

Како се собира:
нож, сечиво и мала лопатка ножеви и ножици. Се
отсекува надземниот дел. Не е дозволено кубење.
Задолжително се остава 1/3 од популацијата. Не
е дозволено собирање од области каде ретко се
среќава.

КОРЕН

TARAXACUM OFFICINALE

ГЛУВАРЧЕ / МЛЕЧКА

Кои делови се собираат:
цела билка, лист, цвет, корен

Кога се собира:
април-мај (лист), септември-октомври
(корен)

Каде се собира:
Широко распространето растение, затоа треба да се внимава да не се собира во близина на населени места и патишта.

Како се собира:
Алати за собирање се мали лопати, српови и ножеви. При собирање корења 80% се оставаат недопрени. Листовите и хербата се отсекуваат во близина на коренот, а 70% од листовите се оставаат недопрени, или 30% од хербата на популацијата.

THYMUS SERPILY

МАЈЧИНА ДУШИЧКА / ТЕМЈАН

Кои делови се собираат:
цела билка, цвет

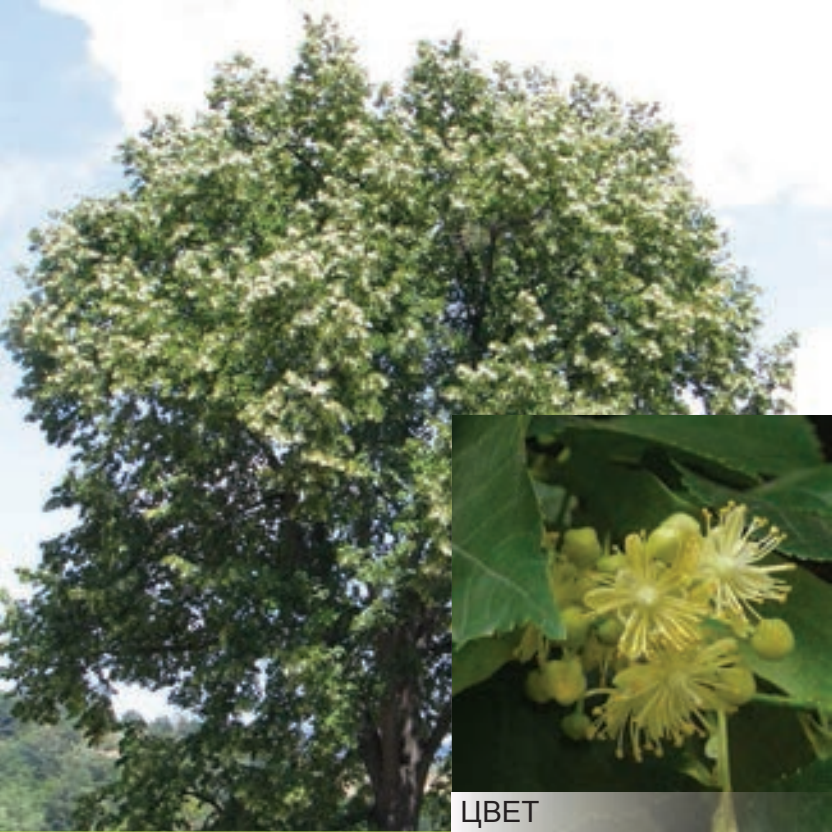
Кога се собира:
мај-октомври

Каде се собира:
Расте на сончеви места.

Како се собира:
Алати за собирање се ножици. Треба да се собира нежно и не смее да се корне. Со ножичка да се исече само горната половина од гранката со лист. Има јак и пријатен мирис.

ЦВЕТ

TILIA ARGENTEA БЕЛА ЛИПА

Кои делови се собираат:
соцветие (бракета)

Кога се собира:
мај-јули

Каде се собира:
Расте на сончевите страни од планинските шуми на надморска височина до 1000 м. Ја има и во паркови и дворови, но од таму не се собира за органско собирање.

Како се собира:
Потребна е скала. Соцветието се собира рачно или со посебни ножици.

TUSSILAGO FARFARA ПОДБЕЛ

Кои делови се собираат:
цвет, лист

Кога се собира:
март-април (цвет), април-октомври (лист)

Каде се собира:
Се наоѓа во близина на извори, потоци,
насипи, канали, влажни ливади.

Како се собира:
Алати за собирање се ножици и кошници. Цветовите и листовите се берат без дршки, кога нема роса, и се ставаат во кошниците. 30% од цветовите се оставаат и 70% од листовите, или 20% од една популација треба да останат недопрени.

СЕМЕ

КОРЕН

URTICA DIOICA КОПРИВА

Кои делови се собираат:
цела билка, лист, корен, семе

Кога се собира:
јуни-септември (лист)

Каде се собира:
Се наоѓа на нагубрени живеалишта, но за органското производство треба да се собира само од диви наоѓалишта.

Како се собира:
Алати за собирање се ножици и ракавици. Растенето може да се најде во групи и тогаш се собира со срд, во должина 20-30 см. Се остава 20% од популацијата при собирање на сите делови.

VACCINIUM MYRTILLUS БОРОВИНКА

Кои делови се собираат:
лист, плод

Кога се собира:
мај-јуни (лист), јули-август (плод)

Каде се собира:
Иглолисни и листопадни шуми, меѓите на сумите и планинските пасишта, влажни планински пасишта и чистинки.

Како се собира:
Листовите се собираат со специјални ножици со едно сечило по убаво сончево време. Плодовите се собираат со рака или со чешли. Не е дозволено да се отсеке или откорне целото растение и потоа да се собираат плодовите.

AGARICUS CAMPESTRIS L.

ЛИВАДАРКА / ПОЛСКИ ШАМПИЊОН

Кои делови се собираат:
плодно тело

Кога се собира:
јули-ноември

Каде се собира:

Расте на ливади и пасишта, а ретко во шуми. Плодното тело се појавува во големи групи на површината од почвата, особено по топли лета.

Како се собира:

Полека се врти и извлекува од почвата, а местото се пополнува со субстрат. Се остава најмалку 20%. Не смее да се корне или сече со нож. Се собираат здрави печурки со цела дршка. Се собира во сламени кошници.

AMANITA CAESAREA ЈАЈЧАРКА / БУЛКА

Кои делови се собираат:
плодно тело

Кога се собира:
јуни-ноември

Каде се собира:
Расте на отворени и топли места во светли листопадни шуми, најчесто во дабови шуми. Ја има во повеќе региони во Македонија.

Како се собира:
Полека се врти и извлекува од почвата, а местото се пополнува со субстрат се остава најмалкиу 20%. Не смее да се корне ниту да се сече со нож. Се собира во сламена кошница.

BOLETUS EDULIS ЛЕТЕН ВРГАЊ

Кои делови се собираат:
плодно тело

Кога се собира:
јуни-ноември

Каде се собира:
Расте во иглолисни шуми, од почеток на лето до крај на есен. На есен се јавува масовно во боровите шуми.

Како се собира:
Полека се врти и извлекува од почвата, а местото се пополнува со субстрат се остава најмалку 20%. Не смее да се корне ниту да се сече со нож. Се собира во сламена кошница.

CANTHARELLUS CIBARIUS

ЛИСИЧАРКА

Кои делови се собираат:
плодно тело

Кога се собира:
март-мај

Каде се собира:
Расте во листопадни и зимзелени шуми,
секогаш во група.

Како се собира:
Се собира со завртување со цел да се
сочува мицелиумот нештетен. Полека се
врти и извлекува од почвата. Местото се
пополнува со субстрат.

CRATERELLUS CORNUCOPOIDES ЦРНА ТРУБА

Кои делови се собираат:
плодно тело

Кога се собира:
август-ноември

Каде се собира:
Расте во листопадни шуми, најчесто во дабови и букови шуми.

Како се собира:
Полека се завртува и внимателно вади од почвата и повторно се враќа земјата. Забрането е корнење, како и собирање на црвливи печурки или печурки во близина на депонии и сообраќајници.

LACTARIUS DELICIOSUS

РУЈНИЦА / ПОРТОКАЛОВА МЛЕЧКА

Кои делови се собираат:
шапка со плодно тело

Кога се собира:
јуни-ноември

Каде се собира:
Расте под бор, во зимзелени шуми.

Како се собира:
Полека се врти и извлекува од почвата, а местото се пополнува со субстрат се остава најмалку 20%. Не смее да се корне ниту да се сече со нож. Се собира во сламена кошница.

LACTARIUS DETERRIMUS СМРЧКИНА РУЈНИЦА

Кои делови се собираат:
плодно тело

Кога се собира:
есен

Каде се собира:
Расте во шуми под смрека, а ретко и под бор.

Како се собира:
Полека се врти и извлекува од почвата, а местото се пополнува со субстрат се остава најмалку 20%. Не смее да се корне ниту да се сече со нож. Се собира во сламена кошница.

MACROLEPIOTA PROCERA СОНЧАРКА / СРНСКА ПЕЧУРКА

Кои делови се собираат:
шапка

Кога се собира:
јули-ноември

Каде се собира:
Расте на ливади, пасишта и ретко во шума.

Како се собира:
Се собираат многу тешко со завртување
заради дрвенеста дршка. Се собираат
само млади и здрави чадорчиња.

MORCHELA CONICA КОНУСНА СМРЧКА

Кои делови се собираат:
плодно тело

Кога се собира:
март-мај

Каде се собира:
Расте во листопадни и зимзелени шуми, покрај шумски патишта и на различни остатоци (картонски кутии, гнили јаболка) во мали групи.

Како се собира:
Смрчката е лесно кршлива, посебно на рабовите. Се собира со завртување. Се собира со дршка, а особено се бараат оние каде шапката не е повисока од 3-4см.

PLEUROTUS OSTREATUS БУКОВКА

Кои делови се собираат:
плодно тело

Кога се собира:
март-мај

Каде се собира:
Расте на трупци и на лежечки стебла на листопадни дрва, најчесто на бука.

Како се собира:
Внимателно се сече со нож од кората на дрвото да не се излупи кората. На местото на собирање треба да се остават најмалку 20% недопрени печурки.

CIP - Каталогизација и публикација
Национална и универзитетска библиотека
“Св. климент Охридски“, Скопје

635.8 (497.7) (035)

Прирачник за собирање на билки, лишаи, печурки
и шумски плодови во Македонија. - Скопје
Проект на УСАИД за експанзија на мали бизниси
2013 - 54 стр. : илустр. ; 21 см

ISBN 000 - 0000-0000-0-0

а) Билки - Македонија - Прирачници
COBISS.MK-ID 00000000

